

Historia 30.3.2022

Koe on kaksiosainen. Osassa 1 on kuusi 20 pisteen tehtävää, ja osassa 2 kolme 30 pisteen tehtävää. Saat vastata enintään viiteen tehtävään. Näistä tehtävistä enintään kaksi saa olla osasta 2.

Kokeen maksimipistemäärä on 120. Sen saavuttaminen edellyttää, että vastaat kolmeen osan 1 tehtävään ja kahteen osan 2 tehtävään. Halutessasi voit tuottaa vastausten tueksi piirroksia, kaavioita tai taulukoita ja liittää niistä kuvakaappauksen mihin tahansa tekstivastaukseen.

Älä jätä mitään merkintöjä sellaisen tehtävän vastaukselle varattuun tilaan, jota et halua jättää arvosteltavaksi.

Sisälllys

Osa 1: 20 pisteen tehtävät, vastaa 3–5 tehtävään.

1. Tiedonvälitys ja innovaatiot, 20 p.
2. Kauppasodat, 20 p.
3. Taide ja suomalainen yhteiskunta, aineisto, 20 p.
4. Keskiajan ihmisen käsitys tuonpuoleisesta, aineisto, 20 p.
5. Kustaa Vaasa ja reformaatio, aineisto, 20 p.
6. Kolonialismi Suomen näkökulmasta, 20 p.

Osa 2: 30 pisteen tehtävät, vastaa 0–2 tehtävään.

7. Urbanisaatio Euroopassa, aineisto, 30 p.
8. Kylmä sota kulttuurissa, aineisto, 30 p.
9. Suomen ja Saksan suhteet vuonna 1918, aineisto, 30 p.

Koe yhteensä **120 p.**

Osa 1: 20 pisteen tehtävät

Vastaa 3–5 tehtävään.

1. Tiedonvälitys ja innovaatiot 20 p.

Tarkastele tiedonvälityksen keskeisimpiä innovaatioita keskiajalta ensimmäiseen maailmansotaan ja pohdi niiden yhteiskunnallista merkitystä.

2. Kauppasodat 20 p.

Toisen maailmansodan jälkeen kansainvälisen kaupan esteitä on pyritty vähentämään. Usein valtiot ovat kuitenkin myös pitäneet voimassa joitain kaupan esteitä.

2.1 Esitä konkreettisten historiallisten esimerkkien avulla, mitä etuja ja haittoja vapaakaupasta tai sen rajoittamisesta on voinut olla yksittäiselle valtiolle. 10 p.

2.2 Analysoi, millä tavoin kauppaa on käytetty kansainvälisen politiikan jatkeena, ja anna siitä joitakin esimerkkejä. 10 p.

3. Taide ja suomalainen yhteiskunta 20 p.

Aineisto:

3.A Videokatkelma: 3D-mallinnos vuoden 1900 Pariisin maailmannäyttelyn Suomen paviljongista

Lähde: Aalto-yliopisto. *3D-malli Suomen paviljongista vuoden 1900 Pariisin maailmannäyttelyssä*. Vimeo-videopalvelu. <https://vimeo.com/200165887>. Julkaistu: 2017. Viitattu: 10.2.2021. Muokkaus: YTL.

3.B Kuva: Eero Järnefelt, *Idän myrskyssä* (1890-luku)

Lähde: Eero Järnefelt. *Idän myrskyssä* (1890-luku).

Millä tavoilla suomalainen taide otti kantaa oman aikansa yhteiskunnalliseen tilanteeseen Suomessa 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa? Hyödynnä vastauksessasi videokatkelmaa 3.A ja kuvaa 3.B.

4. Keskiajan ihmisen käsitys tuonpuoleisesta 20 p.

Kolmiosaisessa maalauksessaan *Viimeinen tuomio* (1466–1473) (kuva 4.A) taiteilija Hans Memling on kuvannut tapahtumia, jotka 1400-luvun käsityksen mukaan odottivat ihmisiä kuoleman jälkeen.

Aineisto:

4.A Kuva: Hans Memling, *Viimeinen tuomio* (1466–1473)

Lähde: Hans Memling. *Viimeinen tuomio* (1466–1473).

Tarkastele maalauksen (kuva 4.A) esittämää kuvaa kuoleman jälkeisestä elämästä ja analysoi, millä eri tavoin käsitys tuonpuoleisesta heijastui keskiajan ihmisten arkielämään.

5. Kustaa Vaasa ja reformaatio 20 p.

Aineisto:

5.A Tekstikatkelma: Turun piispa Paavali Juustenin näkemys luterilaisesta reformaatiosta Ruotsin valtakunnassa

Nyt kun evankeliumin asia, ensin Wittenbergissä opillisesti puhdistettu, on saavuttanut kuuluisassa Ruotsin kuningaskunnassa suurta suosiota, kiitämme ensiksi Jumalaa ja sitten mitä kuuluisinta kuningasta, autuaasti edesmennytttä herra Kustaata, joka, aivan kuten hän huolehti tästä valtakunnasta mitä suurimmalla viisaudella, armollisuudella ja onnellisesti, puolusti myös evankeliumin asiaa ja parhaiten edisti sitä. Samoin hän kuninkaallisella arvovallalla ja jumalallisella viisaudellaan asettui itse puolustamaan sitä, etteivät korkeiden kirkon miesten ja muiden paavillisen hapatuksen täysin täyttämien pilkkapuheet ja viisastelut kyenneet mitenkään kumoamaan evankeliumin totuutta.

Kunnianarvoisan isän, tohtori Lutherin oppilaat, jotka ensin palasivat kotiin Wittenbergin yliopistosta, eivät mitenkään olisi voineet hillitä ilman kuninkaan ponnisteluja silloin Ruotsissa ollutta prelaattien ja kaniikkien laumaa, joka yksimielisesti ja kaikin voimin puolusti paavilaisuutta. Enkä kerro tätä vain satunnaisena kuulopuheena, vaan kuulin sen itseltään mitä kuuluisimmalta herralta, kuningas Kustaalta, jonka isällisestä hurskaudesta, mielenlujuudesta ja kuninkaallisista hyveistä hänen seuraajiansakin tulisi ahkerasti ottaa mallia, Jumalan heitä siinä auttaessa. Rukoilen herkeämättä, että he siinä onnistuvatkin.

Sanasto:

prelaatit: tuomiokapitulin korkeimpien pappisvirkojen haltijat

kaniikit: piispaa avustaneet tuomiokapitulin jäsenet

Tekstikatkelma on Paavali Juustenin (1516/1520–1575) postillan eli saarnakokoelman esipuheesta.

Lähde: Paulus Juusten. *Relatio de reformatione ecclesiae Lutheranae in Finlandia anno Christi 1537* [Kertomus luterilaisesta kirkon reformaatiosta Suomessa Kristuksen vuonna 1537]. Historiallinen Arkisto 19. Julkaistu: 1905. Käännös: YTL.

5.B Tekstikatkelma: Professori Kauko Pirisen näkemys Kustaa Vaasan merkityksestä Ruotsin reformaatiolle

Uskonpuhdistus ei Ruotsissa ollut kansanliike, kuten reformaation emämaassa. Se oli kuninkaallinen reformaatio, maallisen esivallan toimeenpanema kirkollisten olojen muutos, jolle kotimaiset reformaattorit antoivat sisällön. Vähittäin ja maltillisin muutoksin katolisesta Upsalan kirkkoprovintssista tuli ulkomaisesta auktoriteetista riippumaton Ruotsin kansalliskirkko. – – Kirkko oli tullut hallinnollisesti ja lisääntyvässä määrin taloudellisesti kuningasvallasta riippuvaksi. Kuitenkaan se ei joutunut täysin valtiovallan holhoukseen, kuten usein väitetään. Historiallinen piispuus, teologisesti koulutettu papisto ja pohjoismainen pitäjän itsehallinto tekivät mahdolliseksi kirkon oman profiilin säilyttämisen. Samaan suuntaan vaikutti se, ettei kuningas halunnut ryhtyä kulttimuutoksiin, vaan jätti asian kirkon omalle vastuulle.

Lähde: Kauko Pirinen. *Suomen kirkon historia 1. Keskiaika ja uskonpuhdistuksen aika*. Julkaistu: 1991. Muokkaus: YTL.

5.C Tekstikatkelma: Dosenttien Meri Heinosen ja Marika Räsäsen näkemys Kustaa Vaasan roolista Ruotsin reformaatiossa

Pohjolassa reformaatio eteni osin jopa nopeammin kuin alkusijoillaan Saksassa. Siellä ei koettu lainkaan samankaltaista yleisen innostuksen ja alhaalta päin nousevan liikkeen vaiheita kuin Saksassa ja Sveitsissä. Pohjoismaiden osalta onkin puhuttu ruhtinasreformaatioista, joissa valtakunta siirtyi hallitsijan johdolla suoraan Augsburgin rauhan mallin mukaisesti uuteen uskontoon. – – Kustaa Vaasa oli 1520-luvun alussa johtanut Ruotsin eroon pohjoismaisesta Kalmarin unionista, ja hän oli velkaantunut pahasti Itämeren kauppaa hallinneelle Lyypekille. Ruotsin valtakunnan tilanne oli sekä taloudellisesti että poliittisesti epävarmalla pohjalla. – – Velkainen valtakunta koostui hajanaisista linnalääneistä, joita oli keskiajalla jaettu väliin kotimaisille, väliin ulkomaisille ylimyksille; näille oli annettu laajat paikalliset valtuudet hallita, jakaa oikeutta ja verottaa. Tällaisessa tilanteessa vauras kirkko, jolla oli omat runsaat tulonsa sekä paavin, kanonisen oikeuden ja kirkon kansainvälisen hallinnon tarjoamat valtuudet, oli vallankäyttäjänä uhka. – – Kustaan oli helppo nähdä, mitä etuja hänelle ja kruunulle koituisi, jos se onnistuisi kääntämään valtasuhteet kuningasvallan eduksi ja saamaan haltuunsa kirkon omaisuuden. Vaikka muita, hengellisiä syitä uskontokunnan vaihdokseen saattoi olla, Kustaa Vaasan toimet osoittavat, että hänen ratkaisunsa lähtivät ennen kaikkea käytännön vallantavoitteista.

Lähde: Meri Heinonen ja Marika Räsänen (toim.). *Pohjoisen reformaatio*. Julkaistu: 2016. Muokkaus: YTL.

Vertaa tekstikatkelmien 5.A, 5.B ja 5.C käsitystä Kustaa Vaasan roolista reformaation toteutumisessa Ruotsin valtakunnassa. Pohdi näkemyserojen syitä.

6. Kolonialismi Suomen näkökulmasta 20 p.

6.1 Kolonialismilla voidaan katsoa olevan sotilaallinen, kulttuurinen ja taloudellinen ulottuvuus. Valitse maanosa ja arvioi, miten edellä mainitut ulottuvuudet ovat ilmenneet siellä. 8 p.

6.2 Historiantutkija Antti Kujala kirjoittaa teoksessaan *Kivenmurskaajat: Kolonialismin historia* (2019), että monilla on se käsitys, etteivät suomalaiset ole osallistuneet mitenkään kolonialismiin. Suomi on pikemminkin nähty ensin Ruotsin ja sitten Venäjän siirtomaana. Ajatus on Kujalan mukaan kaunis, mutta virheellinen. Hänen mukaansa suomalaiset sekä osallistuivat kolonialismiin että hyötyivät siitä välillisesti. Arvioi perusteltujen esimerkkien avulla Kujalan näkemyksen osuvuutta. 12 p.

Osa 2: 30 pisteen tehtävät

Vastaa 0–2 tehtävään.

7. Urbanisaatio Euroopassa 30 p.

Aineisto:

7.A Taulukko: Euroopan suurimmat kaupungit vuosina 1400, 1700 ja 1900

Vuonna 1400	Asukasmäärä	Vuonna 1700	Asukasmäärä	Vuonna 1900	Asukasmäärä
Pariisi	275 000	Konstantinopoli	700 000	Lontoo	6 480 000
Milano	125 000	Lontoo	550 000	Pariisi	3 330 000
Brügge	125 000	Pariisi	530 000	Berliini	2 424 000
Venetsia	110 000	Napoli	207 000	Wien	1 662 000
Granada	100 000	Lissabon	188 000	Pietari	1 439 000
Genova	100 000	Amsterdam	172 000	Manchester	1 255 000
Praha	95 000	Rooma	149 000	Birmingham	1 248 000
Caffa*	85 000	Venetsia	144 000	Moskova	1 120 000
Sevilla	70 000	Moskova	130 000	Glasgow	1 072 000
Ghent	70 000	Milano	124 000	Liverpool	940 000

* Krimin niemimaalla.

Lähde: Chandler & Fox. *3000 Years of Urban Growth [3000 vuotta urbanisaation kasvua]*. Julkaistu: 1974. Käännös: YTL. Muokkaus: YTL.

7.B Kuva: Place du marché, Pariisi (n. 1400–1405)

Lähde: Thomas III de Saluces. *Place du marché* (n. 1400–1405).

7.C Kuva: Fleet Street, Lontoo (1897)

Lähde: *Fleet Street, London*. Verkkosivusto [www.tumblr.com. https://my-ear-trumpet.tumblr.com/post/13115931730/amateurcasualvictorianist-fleet-street-london](https://my-ear-trumpet.tumblr.com/post/13115931730/amateurcasualvictorianist-fleet-street-london). Viitattu: 22.1.2021.

7.1 Tarkastele taulukon 7.A perusteella urbanisointumista Euroopassa vuodesta 1400 vuoteen 1900. Mitä merkittäviä muutoksia Euroopan suurimpien kaupunkien luettelossa on tapahtunut? Pohdi näiden muutoksien syitä. 15 p.

7.2 Miten urbanisointuminen muutti elämää Euroopan kaupungeissa? Pohdi asiaa kuvia 7.B ja 7.C hyödyntäen. 15 p.

8. Kylmä sota kulttuurissa 30 p.

Aineisto:

8.A Tekstikatkelma: Suojasään myyttinen festivaali venäläisten silmin

Toimittaja Juri Draitšikille festivaali merkitsi visiota tai näkyä isolla kirjaimella. Hänen mukaansa festivaali oli kokemus, jota ei voi täysin ymmärtää, jos ei ole elänyt noita vuosia. ”Meitä ei usein hemmoteltu tällaisilla yleisinhimillisillä juhlilla. Totta kai meillä oli toukokuun ensimmäinen ja seitsemäs marraskuuta [lokakuun vallankumouksen vuosipäivä], mutta kaikki se oli niin virallista.”

Eräs leimallisimmista piirteistä venäläisten festivaalimuisteluissa oli ulkomaalaisten vieraiden kohtaamisen poikkeuksellisuus. Sodanjälkeiset vuodet, jolloin ulkomaalaisten kanssa seurustelua oli pidetty epäilyttävänä ja myönteisesti länsimaihin suhtautuneita ivattiin kapitalisteille kumartelijoiksi, olivat monella vielä tuoreessa muistissa. Ulkomaalaisten tapaaminen noiden vuosien jälkeen tuntui yhtä kummalliselta, kuin jos olisi törmännyt kadulla marsilaisiin. Saattaa olla turhaa edes yrittää selittää nuoremmille sukupolville, mitä sana ”ulkomaalainen” merkitsi neuvostoaikana. ”Loputon agitaatio ja propaganda, joka nostatti vihaa ja epäluuloa kaikkea ulkomaalaista kohtaan, johti siihen pisteeseen, että sana ’ulkomaalainen’ herätti sekä pelkoa että inhotusta jokaisessa neuvostokansalaisessa, vähän samaan tapaan kuin sana ’vakooja’ –.

– – Nämä harvinaiset tapaamiset herättivät myös ristiriitaisia tunteita. Tanssiessaan guinealaisen vieraan kanssa afrikkalais-amerikkalais-venäläinen historioitsija Lily Golden (1934–2010) muisteli ajatelleensa, ”että kaikki afrikkalaiset vieraat lähtisivät pian pois eikä hän enää koskaan saisi kokea mitään vastaavaa”. Hän jatkoi, että oli odotettavaa, ”etten koskaan matkustaisi ulkomaille ja yhtä todennäköisesti afrikkalaisia ei enää tulisi Venäjälle. Neuvostoelämän realiteetteihin kuului se, että kontaktit ulkomaalaisten kanssa olivat ennenkuulumattomia.”

Lähde: Pia Koivula. *Suojasään myyttinen festivaali venäläisten silmin*. Idäntutkimus 21 (1). Julkaistu: 2014. Muokkaus: YTL.

8.B Taulukko: Kesäolympialaisten boikotti

Vuonna 1980: Moskova (Neuvostoliitto)

Vuonna 1984: Los Angeles (Yhdysvallat)

Alankomaiden Antillit, Albania, Antigua ja Barbuda, Yhdistyneet arabiemiirikunnat, Argentiina, Bahama, Bahrain, Bangladesh, Barbados, Belize, Bermuda, Bolivia, Caymansaaret, Chile, Egypti, El Salvador, Etelä-Korea, Fidži, Filippiinit, Gabon, Gambia, Ghana, Haiti, Honduras, Hongkong, Indonesia, Iran, Israel, Japani, Kanada, Kenia, Keski-Afrikan tasavalta, Kiina, Liberia, Liechtenstein, Länsi-Saksa, Malawi, Malesia, Mauritania, Monaco, Mauritius, Marokko, Niger, Norja, Norsunluurannikko, Pakistan, Panama, Papua-Uusi-Guinea, Paraguay, Qatar, Saudi-Arabia, Singapore, Somalia, Sudan, Suriname, Swazimaa, Taiwan, Thaimaa, Togo, Tšad, Tunisia, Turkki, Uruguay, Yhdysvallat, Yhdysvaltain Neitsytsaaret, Zaire

Neuvostoliitto, Bulgaria, Itä-Saksa, Mongolia, Vietnam, Laos, Tšekkoslovakia, Afganistan, Unkari, Puola, Kuuba, Etelä-Jemen, Pohjois-Korea, Etiopia, Albania, Iran, Libya, Angola

Lähde: *List of Olympic Games boycotts* [Luettelo olympialaisten boikoteista]. Wikipedia.

https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Olympic_Games_boycotts. Viitattu: 2.2.2021. Käännös: YTL. Muokkaus: YTL.

8.1 Moskovassa järjestettiin vuonna 1957 nuorisofestivaali, jota aikalaiset ovat muistelleet muun muassa tekstikatkelmassa 8.A esitetyllä tavalla. Miten kylmän sodan aika ilmenee aikalaisten muisteluissa? Arvioi, kuinka hyvin ne kuvaavat 1950-luvun Neuvostoliittoa. 10 p.

8.2 Taulukossa 8.B on listattu Moskovan (1980) ja Los Angelesin (1984) kesäolympialaisia boikotoineet valtiot. Pohdi, miksi juuri näitä kisoja boikotoitiin ja miten valtioiden väliset suhteet näkyivät näissä boikoteissa. 20 p.

9. Suomen ja Saksan suhteet vuonna 1918 30 p.

Suomen ja Saksan suhteet vaikuttivat maamme itsenäisyyden alkuaikoina Suomen sisäiseen kehitykseen ja kansainvälispoliittiseen asemaan.

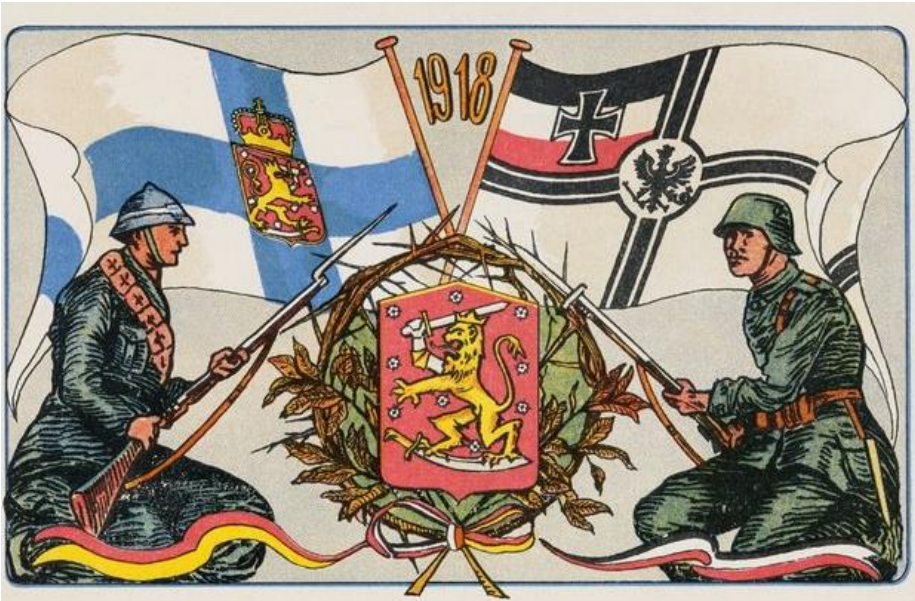
Aineisto:

9.A Videokatkelma: Saksan joukkojen voitonparaati Helsingissä huhtikuussa 1918

Huom.! Videossa ei ole ääntä.

Lähde: *Deutsche Hilfe für Finnland. Mit dem deutschen Landungskorps nach Helsingfors (1918)* [Saksan apu Suomelle. Saksalaisten maihinnousujoukkojen mukana Helsingissä 1918]. Verkkosivusto filmportal.de. <https://www.filmportal.de/video/deutsche-hilfe-fuer-finnland>. Viitattu: 10.2.2021. Käännös: YTL. Muokkaus: YTL.

9.B Kuva: Postikortti vuodelta 1918

Lähde: Museovirasto. Verkkosivusto Finna.fi. <https://finna.fi/Record/musketti.M012:HK19620226:7>. Viitattu: 10.2.2021.

9.C Tekstikatkelma: J. K. Paasikiven näkemyksiä Suomen tulevasta ulkopoliitikasta sisällissodan loppuhetkillä

Mutta Venäjän hyökkäyksiä me emme kykene yksin torjumaan. Voidaksemme säilyttää itsenäisyytemme täytyy meidän saada tukea ulkopuolelta. Innokkainkin entente-ystävä ymmärtänee, että Ranskasta ja Englannista ei meillä ole toivottavissa riittävää sotilaallista tukea Venäjää vastaan. Skandinavian vallat eivät siihen myöskään kykenisi, jos haluaisivatkin. — Tapausten kulku on osoittanut, mihin valtakuntaan meidän on ulkopoliitikassamme nojaututtava: Meidän turvamme Venäjää vastaan on monarkkisessa Saksassa. — Vapautemme puolustaminen Venäjää vastaan hyvällä sotalaitoksella sekä ulkopoliitikamme

nojautuminen Saksaan, se on nähdäkseni oleva tulevaisuutemme politiikassa määrävänä. Muut kysymykset ovat sen rinnalla toisarvoisia. Että monarkkinen hallitusmuoto parhaiten vastaisi ulkopolitiikkamme vaatimuksia ja antaisi uudelle valtiollemme ulospäin suurta lujuttua, on mielestäni varma, ja sen vuoksi toivoisin kansamme hyväksyvän sen periaatteen valtiolaitoksemme perustaksi.

– – Monilla tahoilla pelätään sellaista riippuvuutta ulkomaisesta suurvallasta, joka on seurauksena meidän kallistumisestamme Saksaan. Epäilemättä se tuo mukanaan seurauksia, jotka eivät ole vailla ehkäpä suuriakin hankaluuksia. Mutta ne, jotka näin ajattelevat, eivät ota huomioon, mihin maailman kehitys on johtanut. Asiallisesti täydellinen riippumattomuus on olemassa vain siellä, missä omin voimin kyetään itsenäisyyttä puolustamaan. Tällaisia valtakuntia ei ole monta, pienten valtioiden joukossa tuskin yhtään. – – Pienillä valtioilla ei ole muuta valittavaa kuin liittyä johonkin näistä suurista ryhmistä, jotka maailman ovat keskenään jakaneet. Meillä ei ole kysymys siitä, onko säilytettävä kaikilla puolilla täydellinen riippumattomuus – jota tietysti kaikki haluaisimme – vai kallistuttava ulkomaisen suurvallan vaikutuksen alaiseksi, vaan kysymys on, menemmekö Saksan vai Venäjän kanssa. Tapausten kulku on ratkaissut tämän kysymyksen. On paras katsoa totuutta silmiin, säilyäksemme tulevaisuudessa pettymyksiltä.

Lähde: Kansallisosakepankin pääjohtaja J. K. Paasikivi. *Mietteitä nykyhetken suuresta kysymyksestä*. Uusi Suometar 1.5.1918. Kansalliskirjasto. <https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/1199787?page=3>. Viitattu: 10.2.2021. Muokkaus: YTL.

9.D Tekstikatkelma: Hessenin prinssin Friedrich Karlin kirje Suomen Berliinin-lähettiläälle 14.12.1918

Minä pyydän, että Teidän Ylhäisyytenne [herra lähettiläs] tahtois minun nimessäni ilmoittaa Teidän Hallituksellenne seuraavaa, jotta se saattaisi sen Suomen kansan tietoon: Yleisen valtiollisen tilanteen muutos vaikuttaa välttämättömästi Suomeenkin, jonka kansa oli päättänyt uskoa minulle huolenpidon kohtalostaan – – Käsittäen tämän minä, hetkeäkään empimättä, vapautan [Suomen kansan] viimeksi mainituista velvoituksista [minua kohtaan].

Lähde: Juva, Niitemaa ja Tommila (toim.). *Suomen historian dokumentteja 2*. Julkaistu: 1970. Muokkaus: YTL.

9.1 Arvioi, mikä merkitys valkoisen puolen Saksalta saamalla tuella oli sodan lopputulokseen. 10 p.

9.2 Analysoi aineistoja 9.A–9.D käyttäen, mitä muutoksia Suomen ja Saksan suhteissa tapahtui vuoden 1918 aikana. 20 p.

Tarkista, että vastasit ohjeiden mukaiseen määrään tehtäviä. Älä jätä mitään merkintöjä sellaisen tehtävän vastaukselle varattuun tilaan, jota et halua jättää arvosteltavaksi.